

How to cite: Sichkarchuk, N. (2023). Assessment of special educational needs of children with speech disorders. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 319-322). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference

Assessment of special educational needs of children with speech disorders

Оцінювання особливих освітніх потреб дітей з порушенням мовлення

Січкачук Наталія Дмитрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна

Accepted: December 6, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The theses explore the importance of improving scientific and methodological approaches to assessing the educational needs of children with severe speech disorders. To achieve the set goal, a theoretical analysis and synthesis of scientific approaches to defining the concept of "educational needs" were employed. The research identified the necessity of integrating the medical component into the process of diagnosing and correcting the educational needs of children with severe speech disorders. Additionally, a correlation between psycho-linguistic and emotional-personal components in the development of this category of children was revealed. The theoretical synthesis and practical conclusions affirm the need for the development and implementation of individualized approaches to assessing and meeting the educational needs of children with severe speech disorders for their successful adaptation to the educational environment.

Keywords: comprehensive diagnosis, developmental assessment, emotional-personal component, speech activity.

Вступ

Реформування освітньої системи в сучасній Україні, яке основною метою вбачає розбудову Нової української школи, опікується питаннями освіти дітей з особливими освітніми потребами. Цей

процес має інтенсивний характер: удосконалюються закони, нормативні акти, розробляються методичні рекомендації, проводяться наукові дослідження та розвивається практика їх впровадження у системі спеціальної та інклюзивної освіти (Верховна Рада України, 2021).

Безперечно, величезне значення в даному питанні є узагальнення здобутків спеціальної педагогіки та психології незалежної України та досвіду закордонних освітніх систем для впровадження інклюзивної освіти й збереження спеціальної освіти з метою реалізації рівних прав дітей з особливими освітніми потребами відповідно до їх можливостей. Результатом науково-практичних здобутків став кваліфікований психолого-педагогічний, медичний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами від раннього віку до закінчення навчання в закладі загальної середньої освіти (Верховна Рада України, 2017).

Актуальними ж залишаються питання пошуку і удосконалення методичного забезпечення психологів, логопедів, вчителів-дефектологів та соціальних педагогів, реабілітологів. Існує багато тестових систем та методик вивчення стану різних сторін розвитку дітей з особливими освітніми потребами, але важливим залишається проблема якісної інтерпретації отриманих результатів й відповідно визначення психолого-педагогічних та медико-соціальних умов успішного навчання даної категорії дітей (Моргун & Тітов, 2009). Таким чином, саме ці якісні особливості й умови будуть складати *особливі освітні потреби*, які мають величезне значення для прояву актуальних і розвитку потенційних емоційно-вольових, когнітивних та енергетичних можливостей.

Відповідно до психологічного та педагогічного визначень «особливих освітніх потреб» - це потреби у спеціальних умовах навчання, які є важливою основою для реалізації можливостей, формування й підтримки мотивації дітей до різних видів діяльності взагалі та навчальної зокрема.

Важливо пам'ятати, що реалізувати освітні потреби не можливо без постійної підтримки соціально-медичними чинниками, адже психічний розвиток в фундаменті має біологічну основу (Ярмола та ін., 2020).

У ході дослідження використано теоретичний аналіз та узагальнення наукових підходів, спрямованих на визначення поняття «освітні потреби» дітей із порушеннями мовлення. Здійснено докладний огляд відомих теоретичних концепцій та методологій, спрямованих на розуміння освітніх потреб цієї особливої категорії здобувачів освіти. Теоретичний аналіз сприяв розкриттю основних концептуальних засад та виявленню аспектів діагностування стану розвитку дітей з тяжкими порушеннями розвитку, які вимагають подальшого наукового дослідження. Необхідним елементом методології було врахування перспективних наукових розробок та сучасних тенденцій у сфері психології та педагогіки, спрямованих на вдосконалення методик визначення освітніх потреб дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Ці методичні підходи дозволили не лише здійснити аналіз наявних теоретичних концепцій, а й виокремити ключові компоненти, які визначають особливості освітніх потреб особливої категорії здобувачів освіти.

Результати дослідження

Процес оцінювання особливих освітніх потреб не відокремлений від діагностики спрямованої на встановлення типу порушеного розвитку. Даний процес ґрунтується на принципі комплексного дослідження стану розвитку дитини. Таке комплексне оцінювання потребує удосконалення достовірної системи критеріїв з побудовою візуальних графіків взаємозалежності розвитку сенсорних систем, функціональних систем організму дитини та індивідуальної освітньої траєкторії (Прохоренко та ін., 2022).

Комплексне оцінювання освітніх потреб дитини з порушеннями мовлення повинне використовувати різні методики вивчення мовлення, як функціональної системи, в якій живе і розвивається мова – знаково-символічна система. Також в процесі оцінювання потрібно враховувати вікові межі кількісно-якісних показників розвитку різних сторін мовлення.

Таким чином, оцінювання особливих освітніх потреб дітей з порушеннями мовлення передбачає вивчення впливу труднощів у навчанні на розвиток психічних процесів та емоційно-особистісної. Певні труднощі виникають при відставанні мовного та мовленнєвого розвитку, і своєрідні при кожному виді порушеного розвитку мовлення (Рібцун, 2021).

Звернемо увагу на особливості вивчення емоційно-особистісної складової розвитку дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями, становлення якої відбувається в процесі накопичення й узагальнення життєвого досвіду через реалізацію емоційно-оцінного компоненту мовленнєвої діяльності. Досліджуючи реалізацію емоційно-оцінного компоненту мовленнєвої діяльності на базі закладів дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей з тяжкими порушеннями мовлення ми визначили основні психолого-педагогічні умови діагностики та корекції: залучення дітей до різних доступних видів провідної діяльності; врахування онтогенетично-вікових основ розвитку мовлення та емоційної сфери дитини у відповідності до анатомічного дозрівання відповідних структур мозку; особливостей формування мовленнєвої функції у системі емоція-мотив-мовлення; кількісно-якісних характеристик діагностичних критеріїв та динаміки корекційної роботи (Січкачук, 2011). Оцінка мовленнєвого розвитку дитини здійснюється з метою визначення наявності мовленнєвого порушення, його структури, труднощів використання засобів мовлення. Результати оцінки вчитель-логопед зазначає у висновку про комплексну оцінку (Рібцун, 2020).

Висновки

Оцінка емоційно-вольової сфери дитини з тяжкими порушеннями мовлення через діагностику регулятивної функції мовлення дає змогу виявити труднощі, механізми, умови навчання здатності дитини до вольових зусиль в різних видах діяльності під впливом власного мовлення та мовлення дорослого. Розвинуті здібності покращують рівень соціальної адаптації, взаємовідносин з однолітками.

Аналіз наявних методик оцінювання психолого-педагогічного розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення засвідчує необхідність постійного пошуку доцільних оцінювально-корекційних методик комплексного вивчення системи мовлення-емоції-мотивація-навчання. Вчасно виявленні освітні труднощі, добір відповідних методів та прийомів навчання, визначення дозування навчального матеріалу дасть змогу окреслити корекційно-діагностичний маршрут. Оцінювання має бути спрямоване на визначення позитивних сторін розвитку дитини, як основи для її подальшого розвитку, навчання та виховання, а також здійснювати контрольню-освітню; діагностико-коригувальну та стимулювально-мотиваційну функцію (Софій, 2015).

Література

Верховна Рада України (2017). Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>

Верховна Рада України (2021). Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

Прохоренко, Л.І., Шевченко, В.М. Шевченко, Ю.В., Орленко І.М. & Соколова, Г.Б. (ред.).(2022). *Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку*.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>

Моргун, В.Б., & Тітов, І.Г. (2009). *Основи психологічної діагностики*. Київ :Слово.

Рібцун, Ю. (2020). *Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток*. Львів : Світ.

Рібцун, Ю. В. (2021). Розвиток емоційної сфери дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.*, 1(16), 295-313.
<https://doi.org/10.33189/epsn.v1i16.156>

Січкачук, Н. Д. (2011). Загальна характеристика складових емоційно-оцінної лексики та особливості розвитку її складових у дітей із моторною алалією відповідно до рівня мовленнєвого недорозвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 18, 235-238. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2011_18_62

Софій, Н. З. (2015). *Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами*. Київ : Плетяди.

Ярмола, Н., Коваль-Бардаш, Л., Компанець, Н., Квітка, Н. & Лапін, А. (2020). *Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі*. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України.